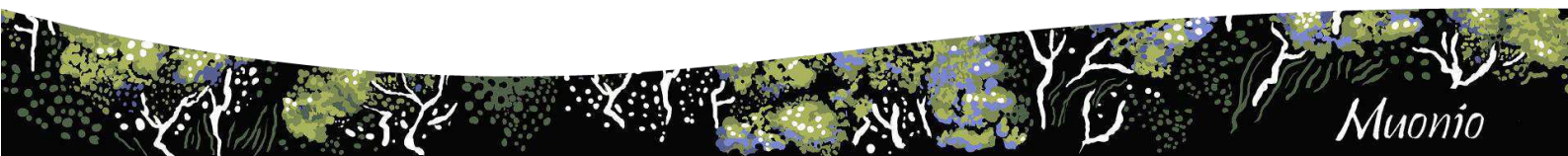

HYVINVOINTIRAPORTTI 2025

Muonio

Sisällys

Tiivistelmä

Johdanto

OSA 1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2025

1 TEA -viisari.....	6
2 HYTE -kertoimet	6
2.1 HYTE -kertoimen tulosindikaattorit	7
2.2 HYTE -kertoimen prosessi-indikaattorit.....	8
3 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi 2025	10
4 Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 mukaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuoden 2025 osalta	11
5 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö	16
6 Strategian painopisteet ja linjaukset.....	18
7 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat.....	18
8 Hyvinvointisuunnitelma.....	19
9 Suunnitelman laatijat.....	20
10 Suunnitelman hyväksyminen toimitelmissä.....	20

TIIVISTELMÄ

Tervetuloa tarkastelemaan Muonion kunnan hyvinvoinnin edistämistyötä vuodelta 2025.

Vuonna 2025 Muoniossa jatkettiin laajan hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 toimeenpanoa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tehtiin poikkihallinnollisesti yhteistyössä kunnan eri toimialojen, Lapin hyvinvointialueen, järjestöjen, seurakunnan ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuoden aikana painopisteinä olivat erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen, terveellisten elintapojen edistäminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä turvallisen ja viihtyisän elinympäristön kehittäminen.

Vuoden aikana hyvinvointityötä vahvistettiin monin konkreettisoin toimenpitein. Oppilaitosnuorisotyö tavoitti runsaasti nuoria, harrastamisen Suomen mallin toimintaa jatkettiin aktiivisesti ja matalan kynnyksen liikunta- ja hyvinvointipalveluja tarjottiin kaikenikäisille kuntalaisille. Liikunnanohjaajan toimi vakinaistettiin, uusi päiväkotitoiminta valmistui liikuntaa ja hyvinvointia tukevine pihajärjestelyineen ja liikuntavälineineen sekä kuntopaikat valmistuivat kuntalaisten käyttöön. Myös kulttuuri-, kirjasto- ja kansalaisopistopalveluja kehitettiin osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavina hyvinvointipalveluina.

Hyvinvoinnin tunnusluvut osoittavat useilla osa-alueilla myönteistä kehitystä. HYTE-kertoimen tulosindikaattoreissa nuorten koettu terveydentila parani, koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus väheni ja työkyvyttömyyseläkettä saavien työkäisten osuus laski hieman. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien osuus säilyi edelleen matalana. Muonion pienen väestöpohjan vuoksi yksittäiset muutokset voivat kuitenkin näkyä vuosittaisissa tunnusluvuissa voimakkaasti, minkä vuoksi kehitystä tulee tarkastella pidemmällä aikavälillä.

Huomiota vaativina ilmiöinä korostuvat edelleen lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen sekä ikääntyneiden hyvinvointi. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä kasvoi selvästi edellisvuodesta, mikä korostaa ennaltaehkäisevän työn, liikunnan, esteettömän ympäristön sekä turvallisen arjen merkitystä. Myös Lapin hyvinvointialueen hyvinvointikertomus nostaa keskeisiksi kehittämiskohteiksi mielen hyvinvoinnin edistämisen, terveelliset elintavat, ehkäisevän päihdetyön, arjen turvallisuuden sekä hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteiden vahvistamisen.

Vuosi 2025 päätti samalla valtuustokauden 2021–2025 laajan hyvinvointisuunnitelman toimeenpanon. Kokonaisuutena tarkasteltuna hyvinvoinnin edistämisen rakenteet ovat vahvistuneet, poikkihallinnollinen yhteistyö on tiivistynyt ja kuntalaisten osallisuutta on kehitetty useilla eri toimenpiteillä. Näiden kokemusten pohjalta laadittiin uusi kuntastrategia sekä laaja hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026–2030, joissa painottuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, osallisuus ja yhteisöllisyys, turvallinen ja inspiroiva ympäristö sekä hyvinvointia tukeva johtaminen.

JOHDANTO

Vuosittaisessa hyvinvointiraportissa arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, tarkastellaan käytettävissä olevia seuranta- ja arviointitietoja sekä määritellään kuluvaan vuoden toimenpiteet tavoitteiden saavuttamisen tueksi.

Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu kunnan keskeisiin lakisääteisiin tehtäviin. Kuntalain (1) mukaan kunnan perustehtävänä on huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä. Lainsäädäntö velvoittaa kuntaa edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestämään palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Kunnan tehtävänä on luoda edellytyksiä hyvälle elämälle tarjoamalla turvallinen, viihtyisä ja toimiva elinympäristö sekä mahdollisuuksia aktiiviseen arkeen.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja kokonaisuus, joka edellyttää yhteistyötä eri toimialojen välillä. Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavat muun muassa koulutus, liikunta-, kulttuuri- ja ravitsemuspalvelut, kaavoitus, vesihuolto, ympäristön laatu, liikennejärjestelyt sekä monet muut kunnan vastuulla olevat tehtävät. Tärkeinä yhteistyökumppaneina toimivat myös järjestöt, yhdistykset, yritykset, seurakunta sekä vapaaehtoistoimijat. Kunta tukee osaltaan paikallisten yhteisöjen toimintaa, joka tarjoaa asukkaille erilaisia tapahtumia, harrastusmahdollisuuksia ja muuta toimintaa. Hyvinvoinnin edistäminen tarkoittaa suunnitelmallista vaikuttamista hyvinvointiin ja sen taustalla oleviin tekijöihin, voimavarojen tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä hyvinvointierojen vähentämistä.

Kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhdessä. Lainsäädäntö edellyttää yhteistyötä, jossa sovitaan yhteisistä tavoitteista, toimenpiteistä, vastuunjaosta ja seurannasta. Vaikka kunnalla ja hyvinvointialueella on omat tehtäväkokonaisuutensa, korostuu niiden välinen yhteistyö ja yhdyspintatyö hyvinvoinnin edistämisessä. Muonion kunnassa tätä työtä tukee hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden (HYTETU) työryhmä, jonka tavoitteena on vahvistaa monialaista yhteistyötä ja lisätä kuntalaisten hyvinvointia.

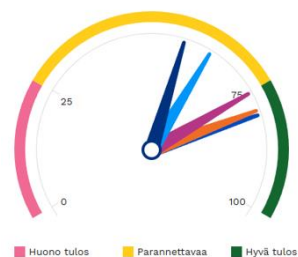
Valtuustokaudella 2021–2025 painopisteenä on ollut koronapandemian aiheuttaman fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvointivajeen vähentäminen. Muonion hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus rakentuu kolmen pääteeman ympärille: tasapainoisen elämän edellytykset, yhteisön ja yksilön vahvuudet sekä viihtyisä, turvallinen ja terveellinen elinympäristö. Näiden teemojen alle on määritelty tavoitteet ja toimenpiteet, jotka ohjaavat kunnan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä. Jokaisella toimialalla on oma merkittävä vastuunsa ja roolinsa näiden tavoitteiden toteuttamisessa.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2025

1 TEA -viisari

Terveydenedistämisasiivisuutta mitataan TEAviisarissa seitsemältä osa-alueelta. Nämä ovat hyvinvointialueet, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, kuntajohto ja kulttuuri. TEAviisari antaa yleiskuvan kunnan terveydenedistämisasiivisuudesta. Tarkemmat TEAviisarin vertailutiedot löydät [täältä](#). Alla kuva ja yhteenvedo taulukko kaikista sektoreista vuodelta 2025. Terveyden edistämisen tiedonkeruu tapahtuu vuorovuosin niin että parillisina vuosina tietoa kerätään liikunnasta ja hyvinvointialueilta lukiosta ja ammattiopinnoista. Parittomina vuosina tietoa kerätään kuntajohdosta, kulttuurista ja peruskouluista. Vuonna 2025 tea -viisarin tuloksista päivittyi perusopetus, kulttuuri ja kuntajohdon tilastotiedot. Tea -viisarikyselyistä koottujen tietojen pohjalta määräytyvät kuntien hyte -kertoimen prosessi-indikaattoripisteet.

Kaikki sektorit : Muonio 2025

Pisteet	Muonio	Kittilä	Kolari	Enontekiö	Koko maa
Kaikki sektorit	70	60	60	59	72
Kuntajohto	80	57	78	44	87
Perusopetus	79	53	57	69	66
Lukiokoulutus	75	57	58	52	69
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	66
Liikunta	57	50	39	59	70
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	59
Kulttuuri	63	92	66	70	77

Tunturilapin seutukunnan osalta Muonio selviytyy terveyden edistämisen tehtävistä hyvin. Perusopetuksen ja lukio-opetuksen pisteet ovat valtakunnan tasoa paremmat, kun taas muilla osa-alueilla keskimääräistä heikommät.

2 HYTE -kertoimet

HYTE -kerroin, kannustin valtionosuuden lisäosaan, otettiin käyttöön vuoden 2023 alusta kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön ylläpitämiseksi. Tällä lisäosalla valtio haluaa varmistaa kuntien ja hyvinvointialueiden aktiivisen toiminnan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen. Sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen myötä myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuut ja tehtävät määrittyivät uudella tavalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ensisijainen vastuu on kunnissa siltä osin kun se kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointialueilla puolestaan on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin eli sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja sen järjestämiseen. Hyvinvointialueiden tehtävänä on myös tukea kuntia asiantuntemuksellaan. Ehkäisevä ja edistävä työ sekä kunnassa että sosiaali- ja terveydenhuollossa on ensiarvoisen tärkeää, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvua saadaan hillittyä ja väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä ylläpidettyä ja edistettyä.

Lapin alueellinen hyte -yhteistyö vahvistui edelleen vuoden 2025 aikana. Hyvinvoinnin edistämisen vastuuviranhaltijat kokoontuvat säännöllisesti. Lisäksi vuoden aikana ovat aloittaneet tai jatkaneet eri teemaiset hyvinvoinnin edistämisen verkostot mm. elintapaneuvojen, perhekeskustoimijoiden, ehkäisevän päihdetyön ja järjestöyhdyskuntien verkosto.

Muonion kunnan hytekerroin valtionosuus vuonna 2025 oli 45 400 euroa.

2.1 HYTE -kertoimen tulosindikaattorit

Hyte-kertoimen tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä. Tulosindikaattorit on valittu siten, että kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tuloksiin. Lisäksi eri ikäryhmät ovat indikaattoreissa edustettuina. Jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne eivät vaikuttaisi tulokseen, mitataan indikaattoreissa muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus, jotta saadaan tapahtunut muutos. Jos indikaattorin arvo on jo tavoitetilassa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa. Tavoitteena on, että kunnat olisivat mahdollisimman samalla viivalla ja, että niiden olisi mahdollista saada aikaan todettavia, positiivisia muutoksia väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Tulosindikaattorit 5 kpl:

Arviointi:

HYTE-kertoimen tulosindikaattoreiden perusteella Muonion kehitys on vuonna 2025 ollut pääosin myönteistä, vaikka yksittäisissä indikaattoreissa esiintyy vuosittaista vaihtelua. Pienen väestöpohjan vuoksi tulokset voivat vaihdella huomattavasti vuosittain, joten kehitystä on tärkeää tarkastella pidemmällä aikavälillä.

Yläkoulun 8.–9.-luokkalaisten terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi kokevien osuus on laskenut vuoden 2021 tasosta, mikä on myönteinen kehityssuunta. Muonion tilanne on myös vertailukuntiin nähden hyvä. Nuorten hyvinvoinnin tukemista ja erityisesti mielenterveyttä edistäviä ennaltaehkäiseviä toimia on kuitenkin tärkeää jatkaa. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on laskenut selvästi edellisvuodesta. Muutos on erittäin myönteinen, vaikka pienissä ikäluokissa yksittäiset nuoret vaikuttavat prosentiosuuksiin merkittävästi. Nuorten koulutukseen kiinnittymisen tukeminen ja nivelvaiheiden ohjaus ovat edelleen keskeisiä kehittämiskohteita.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien työkäisten osuus on pysynyt ennallaan ja edelleen matalalla tasolla, mikä on vertailukuntiin nähden hyvä tulos. Taloudellisten vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen tulee kuitenkin jatkossakin kiinnittää huomiota. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden osuus on laskenut hieman ja Muonion tilanne on vertailukuntien paras. Myös tässä indikaattorissa pienet väestömäärät voivat aiheuttaa vuosittaista vaihtelua. Työkyvyn ja erityisesti mielenterveyden tukeminen on edelleen tärkeää työurien pidentämiseksi.

Huolta aiheuttaa kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen voimakas kasvu 65 vuotta täytäneillä. Muonion luku on vertailukuntia korkeampi, yksittäisten tapausten vaikuttaessa merkittävästi tulokseen. Ikääntyneiden toimintakykyä voidaan tukea muun muassa voima- ja tasapainoryhmien, turvallisen elinympäristön ja valistuksen, esteettömyyden sekä liukastumisen ehkäisyn avulla.

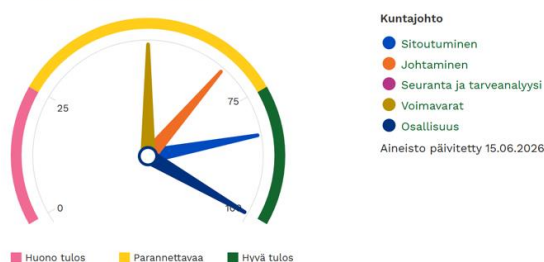
Kokonaisuutena HYTE-kertoimen tulokset osoittavat Muoniossa myönteistä kehitystä useilla hyvinvoinnin osa-alueilla. Samalla ne korostavat tarvetta jatkaa pitkäjänteistä ennaltaehkäisevää työtä erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä ikääntyneiden turvallisen arjen tukemiseksi.

2.2 HYTE -kertoimen prosessi-indikaattorit

Hyte kertoimen **prosessi-indikaattorit** kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn **nykytilannetta**. Tarkemmat vertailutiedot taulukoista alakohdittain löytyy [täältä](#).

Kuntajohto (5 indikaattoria)

Kuntajohto : Muonio 2025

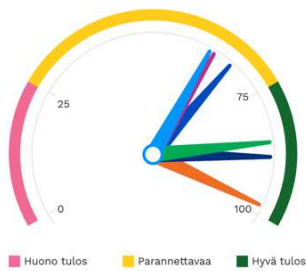
	Pisteet	Muonio	Kittilä	Kolari	Enontekiö	Koko maa
Kuntajohto		80	57	78	44	87
Sitoutuminen	i	83	70	81	44	87
Johtaminen	i	67	67	72	33	87
Seuranta ja tarveanalyysi	i	100	0	100	0	95
Voimavarat	i	50	100	75	100	83
Osallisuus	i	100	50	61	44	83

Indikaattorit jotka toteutuvat: Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista, Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista, Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja.

Indikaattorit, jotka eivät toteudu: Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.

Perusopetus (4 indikaattoria)

Perusopetus : Muonio 2025

Perusopetus

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Yhteiset käytännöt
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 15.06.2026

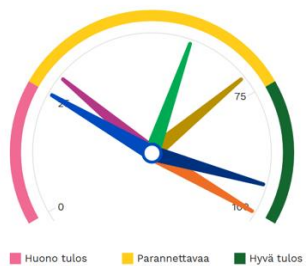
Pisteet	Muonio	Kittilä	Kolari	Enontekiö	Koko maa
Perusopetus	79	53	57	69	66
Sitoutuminen	67	38	39	93	61
Johtaminen	98	53	77	66	75
Seuranta ja tarveanalyysi	63	49	68	66	64
Voimavarat	88	86	53	55	61
Yhteiset käytännöt	88	54	53	86	74
Osallisuus	85	37	55	58	65
Muut ydintoiminnot	62	54	55	58	61

Indikaattorit jotka toteutuvat: Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein, oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa ja koulussa on pitkät liikuntavälitunnit.

Indikaattorit, jotka eivät toteudu: Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.

Kulttuuri (1 indikaattori)

Kulttuuri : Muonio 2025

Kulttuuri

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus
- Muut ydintoiminnot

Aineisto päivitetty 15.06.2026

Pisteet	Muonio	Kittilä	Kolari	Enontekiö	Koko maa
Kulttuuri	63	92	66	70	77
Sitoutuminen	25	79	44	44	67
Johtaminen	100	90	62	66	86
Seuranta ja tarveanalyysi	29	100	58	58	70
Voimavarat	71	83	70	71	68
Osallisuus	94	100	62	83	81
Muut ydintoiminnot	58	100	100	100	88

Indikaattorit, jotka eivät toteudu: Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (kunnalla on käytössä jokin pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistoimintaa (esim. kulttuuriluotsi tai -kaveritoimintaa).

Liikunta (4 indikaattoria)

Ei päivittynyttä tilastotietoa vuodelta 2025. Tiedot kerätään kahden vuoden välein.

Indikaattorit, jotka toteutuvat: Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa, kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen, kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille ja kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä.

Indikaattorit, jotka eivät toteudu: Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin.

3 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi 2025

Alla löydät tiivistelmän indikaattoreiden osoittamasta hyvinvointitiedosta. Tarkemmat yksittäiset indikaattorit löytyvät osoitteesta hyvinvointikertomus.fi. Muoniossa otoskoot ovat verrattain pieniä ja tulokset voivat vaihdella merkittävästi vuodesta toiseen. Tuloksia tulee tästä syystä tulkita varovaisesti ja tarkastella useamman vuoden kehityksenä. Ne perusindikaattorit, joihin Muonion kunnasta ei ole indikaattoritulosta on listauksesta poistettu.

Muonion väestörakenne on säilynyt melko vakaana. Lasten osuus väestöstä on pysynyt ennallaan ja työikäisten osuus on laskenut hieman, kun taas 65 vuotta täyttäneiden osuus on edelleen noin 28 prosenttia väestöstä. Muonio erottuu kuitenkin myönteisesti muuttoliikkeessä, sillä kuntien välinen nettomuutto on ollut selvästi positiivinen jo toista vuotta peräkkäin. Huoltosuhde on pysynyt Lapin keskiarvoa parempana, vaikka väestön ikääntyminen näkyy myös Muoniossa.

Lapsiperheiden asumisen ahtaus on vähentynyt hieman edellisvuodesta, mutta on edelleen yleisempää kuin Lapissa keskimäärin. Myös yhden vanhemman perheiden osuus on kasvanut edelleen, mikä korostaa lapsiperheiden hyvinvoinnin ja riittävän tuen merkitystä.

Lasten hyvinvoinnissa näkyy useita myönteisiä kehityssuuntia. Terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet merkittävästi, ja vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4.–5.-luokkalaisten osuus on kasvanut selvästi. Muonio sijoittuu liikunnan osalta vertailukuntien ja Lapin hyvinvointialueen kärkeen. Myös lasten ylipaino on kaikissa ikäryhmissä selvästi Lapin keskiarvoa vähäisempää. Tervehampaisten 12-vuotiaiden osuus on säilynyt erittäin korkealla tasolla.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta lasten hyvinvoinnissa on myös huolta herättäviä ilmiöitä. Vain noin kaksi kolmasosaa 4.–5.-luokkalaisista kokee olevansa tyytyväinen elämäänsä, mikä jää selvästi alle Lapin keskiarvon. Lisäksi lähes joka neljäs oppilas kertoo kokeilleensa tupakka- tai nikotiinituotteita ainakin kerran, mikä on selvästi yleisempää kuin vertailukunnissa tai Lapissa keskimäärin. Myös koulukiusaamisen kokemukset ja vanhempien fyysisen väkivallan kokemukset ovat edelleen Lapin keskiarvoa yleisempiä. Vaikka lasten fyysisessä toimintakyvyssä on nähtävissä hienoista paranemista, lähes puolet viidesluokkalaisista kuuluu edelleen heikon toimintakyvyn ryhmään, mikä osoittaa liikkumisen ja motoristen taitojen kehittämisen olevan edelleen tärkeä tavoite.

Nuorten hyvinvoinnissa näkyy samanaikaisesti sekä vahvuuksia että haasteita. Myönteistä on, että koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on edelleen Lapin keskiarvoa pienempi ja nuorten koettu terveydentila sekä ahdistuneisuus ovat hieman koko Lapin keskiarvoa paremmalla tasolla. Myös nuorten liikunta-aktiivisuus ja riittävä uni toteutuvat hieman alueen keskiarvoa paremmin.

Huolta herättävät kuitenkin nuorten elintavat. Joka neljäs 8.–9.-luokkalainen käyttää päivittäin jotakin nikotiinituotetta, mikä on selvästi enemmän kuin Lapissa keskimäärin. Myös kuukausittainen humalajuominen on alueen keskiarvoa yleisempää. Lähes puolet yläkouluikäisistä ei syö koululounasta päivittäin, mikä on yksi vertailualueiden heikoimmista tuloksista. Lisäksi yli neljänneksellä nuorista on ylipainoa. Fyysisessä toimintakyvyssä näkyy merkittävä heikentyminen, sillä yli puolet kahdeksaluokkalaisista kuuluu heikon toimintakyvyn ryhmään. Tulos on selvästi Lapin keskiarvoa heikompi ja osoittaa tarpeen vahvistaa nuorten arkiaktiivisuutta ja liikunnallista elämäntapaa.

Työikäisten hyvinvoinnissa Muonion tilanne on kokonaisuutena hyvä. Työkyvyttömyysindeksi ja sairastavuusindeksi ovat selvästi Lapin keskiarvoa matalampia, ja vaikeasti työllistytävien osuus on edelleen erittäin pieni. Nämä indikaattorit kertovat työikäisen väestön toimintakyvyn ja terveydentilan olevan kokonaisuutena hyvällä tasolla. Työikäisten määrän ennakoitaan kuitenkin vähenevän pitkällä aikavälillä, mikä korostaa työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisen merkitystä tulevana vuosina. Ikääntyneiden hyvinvoinnissa näkyy sekä vahvuuksia että kehittämistarpeita. Yksin asuvien ikääntyneiden osuus on Lapin keskiarvoa pienempi ja omaishoidon tuen kattavuus on edelleen maakunnan korkeimpia. Nämä kertovat sekä läheisverkostojen että omaishoidon merkittävästä roolista ikääntyneiden arjessa.

Suurin yksittäinen huolenaihe on edelleen kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen suuri määrä. Vaikka määrä on laskenut vuoden 2024 poikkeuksellisen korkeasta tasosta, se on edelleen selvästi Lapin keskiarvoa korkeampi. Kaatumisten ehkäisyyn, toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä turvallisen kotona asumisen tukemiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Turvallisuuden näkökulmasta Muonion tilanne on kokonaisuudessaan hyvä. Poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia sekä omaisuusrikoksia on selvästi vähemmän kuin Lapissa keskimäärin. Myös tapaturmaindeksi on maakunnan keskiarvoa alhaisempi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet ovat kunnassa pääosin kunnossa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyölle on nimetty vastuuhenkilö, väestöryhmien terveyseroista raportoidaan valtuustolle säännöllisesti ja kunnan terveydenedistämisaktiivisuus on Lapin kuntien parhaimmistoa. HYTE-kertoimen kehitys on kuitenkin ollut viime vuosina laskeva, mikä osoittaa, että hyvinvointityön vaikuttavuutta tulee edelleen vahvistaa erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin, terveellisten elintapojen sekä turvallisen arjen edistämässä.

4 Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 mukaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuoden 2025 osalta

Tasapainoisen elämän edellytykset

- Panostamme koronan jälkeisen hyvinvointivelan (psykkinen, fyysinen, sosiaalinen, taloudellinen) korjaamiseen.

Oppilaitosnuorisotyötä toteutettiin toisen asteen oppilaitoksissa Aluehallintoviraston rahoittaman hankkeen avulla. Vuonna 2025 oppilaitosnuorisotyöntekijällä oli 2566 kohtaamiskertaa nuorten kanssa ja nuorten työmuodolle antaman arvosanan keskiarvo oli koko vuoden 2025 ajalta 4,7 (1=huonoin ja 5=paras). Lapsiperheille suunnattua Meän ilta -kohtaamispaikkatoimintaa järjestettiin vuoden aikana yhdeksän kertaa yhteistyössä kunnan ja järjestöjen kanssa. Lukuvuoden 2024-2025 aikana lapsille ja nuorille toteutettiin matalan kynnyksen maksuttomia harrastamisen suomenmalli -harrastuksia heti koulupäivän jälkeen (kymmenen viikoittain kokoontuvaa harrastusta joihin osallistui 122 lasta ja nuorta). Harrastuksiin osallistui lukuvuoden aikana 48,8% yhtenäiskoulun oppilasta. Nuorisopalvelut järjestivät kesäleirit 1-4 -luokkalaisille ja niihin osallistui 50 lasta.

Terveellisen ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen

- Terveys- ja liikuntaneuvontaa kaiken ikäisille matalan kynnyksen palveluina
- Käynnistämme Elintapaohjauksen palvelupolku Tunturi-Lappiin 2022-2024 –hankkeen, jonka kohderyhmänä ovat erityisesti työikäiset
- Liikunnan lisääminen kohderyhmälle sopivalla tavalla

Liikunnanohjaajan tehtävä vakinaistettiin 2025. Elintapaneuvontaa toteutettiin yksilöneuvontana yhdeksälle henkilölle yhteensä 44 kertaa. Seurantakäyntejä kymmenelle henkilölle 12 kertaa. Yksittäisiä elintapaneuvontakertoja järjestettiin seitsemän kertaa. Ryhmäneuvontana neljälle työikäisille yhteensä 16 kertaa. Peruskouluikäisten liikuntaneuvontaa toteutettiin (156 krt.) koulussa sekä yksilömuotoisesti sekä eriyttämällä liikuntatunnilta. Jokaiseen +65v. toimintatuokioon (61 krt.) sisällytettiin liikunnallinen osio. Matalan kynnyksen eri liikuntaryhmiä (32 ryhmää) koontui ympärivuotisesti. Myös matalan kynnyksen liikuntapahtumia ja -kampanjoita toteutettiin. Liikuntakerhoja tarjottiin kouluikäisille sekä harrastamisen suomen mallin että koulukerhovoitosta. Kunnan lapsille ja nuorille järjestämään kurssimuotoiseen toimintaan, kuten suunnistuskouluun ja kansalaisopiston sirkus- ja tanssitoimintaan osallistui vuoden 2025 aikana 139 lasta ja nuorta (kokoontumiskertoja 185).

Kuntaan valmistui uusi päiväkodi, jonka suunnittelussa otettiin huomioon lasten liikunnalliset mahdollisuudet. Jokaisessa ryhmässä lapsilla on mahdollista käyttää erilaisia liikuntavälineitä sekä kattoon asennettuja liikuntavälinekiskoja. Myös pihalla kiinnitettiin huomiota liikunnan edistämiseen ja tarjolla oli monipuolisesti erilaisia liikkumisen välineitä, kuten tasapainoilua, kiipeämistä, pelailua ja pyöräilyä tms. Päiväkodin piha oli iltaisin ja viikonloppuisin kuntalaisten vapaassa käytössä. Yhtenäiskoululla oppilailla oli koulupäivän aikana liikuntaan kannustavia välituntivälineitä päivittäin esillä ja

lainattavissa. Välituntiliikuntaa järjestettiin. Välituntialuetta yläluokkalaisten osalta laajennettiin urheilukentälle, jotta välituntiliikunnan lajimahdollisuudet laajenivat.

Lukuvuoden aikana oli erilaisia liikuntaa lisääviä kampanjoita, joilla innostettiin oppilaita liikkumaan yksin tai ryhmänä.

Kunnan alueella toimivien liikunta-seurojen lasten ja nuorten suhteellinen osuus on 29,6% (177/598). Kuntosalin kävijämäärä vuonna 2025 vajaa 3000.

Monipuolisen ja laadukkaan ravitsemuksen edistäminen

Keskuskeittiö valmisti ja tarjosi ravitsemus- ja ruokasuositukset täyttävää ruokaa ottaen huomioon eri ikäryhmien suositukset. Kasvisruoka oli aina saatavilla ja välipalaa tarjottiin pitkinä koulupäivinä yhtenäiskoulussa. Lukion opiskelijoilla välipala oli saatavilla aina. Asiakastyytyväisyyskysely toteutettiin ja tulokset käytiin läpi vastaavien kanssa. Uuden päiväkodin avauduttua myös päiväkotilapsille tarjottiin kasvisruoka vaihtoehto koululukuvuoden aikana. Päiväkotilapset kokosivat itse annoksensa linjastosta, malliateria ja henkilökunta ohjasivat valinnoissa. Alaluokkalaisten valinnaisen välipalakurssilla ja yläluokkalaisten kotitalouden kursseilla tutustuttiin monipuoliseen ja terveelliseen ravitsemukseen.

Monipuolisen ja laadukkaan ruokavalion sisältöjä käsiteltiin vähintään kahdesti vuodessa +65 toimintatuokioissa. Nuorten avoimissa tilaisuuksissa tarjottiin kerran viikossa lämmin ateria kaikille osallistujille. Kunnan eri palvelualoilla lisättiin terveellisten tarjottavien määrää.

Päihteiden käyttöön puuttuminen ja vähentäminen

- Erityisesti nuorisotoimen ennaltaehkäisevä työ suuressa roolissa
- Hyvinvointilähetä –toiminta, yhdyspintatoimintamallit yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa

Nuorisotyössä ehkäisevä päihdetyö on jatkuvaa. Ehkäisevän päihdetyön viikkoa toteutettiin eri tapahtumien sekä opiskelijoiden että koululaisten keskuudessa yhdessä Lapin hyvinvointialueen kanssa. Someviestinnässä keskityttiin työikäisiin. Ikääntyvien ennaltaehkäisevää päihdetyötä käsiteltiin +65 toimintatuokioiden sisällössä. Hyvinvointilähetätoiminta ei ollut aktiivista.

Vapaan sivistystoimen, kuten kulttuurin, kansalaisopiston ja kirjaston hyvinvointivaikutuksien hyödyntäminen ja edistäminen

- Muonion kulttuurikasvatussuunnitelma työkaluna huomioi eri kohderyhmät monipuolisesti
- Edistävät sosiaalisia verkostoja
- Kohtaamispaikat eri kohderyhmille

Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden ja kansalaisopiston yhteinen asiakasraati kokoontui vuoden aikana kerran ja raadissa pidettiin turvallisemman tilan periaatteiden työpaja. Kulttuurikasvatussuunnitelma uudistettiin vuoden aikana ja sen laatimiseen osallistui sekä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion henkilöstöä. Kirjastopalveluissa käynnistettiin 2. asteen opiskelijoita koskeva hanke, jonka tavoitteena oli päivittää luku- taitotyön suunnitelma. Kansalaisopistolla valmistui tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jota varten kuultiin sekä opiskelijoita että henkilökuntaa.

Kehitämme monipuolisia työllistymismahdollisuuksia

- Mm. etätyömahdollisuudet ja teknologiset sovellukset palvelutuotannossa
- Ympärivuotisen matkailun ja työpaikkojen kehittäminen
- Vuoden 2024 TE-palveluiden muutokseen valmistautuminen

Työvoimapalvelut siirtyivät kunnille suunnitelmien mukaisesti vuoden 2025 alusta. Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalue aloitti toiminnan. Vastuukuntana toimii Kittilä. Työllisyysalueen henkilöstöstä kolme toteuttaa asiakaskohtaamistyötä Muonion kunnan tiloissa. Työelämävalmentaja aloitti toimintansa vakituisena syksyllä 2025. Nuorten työpajan siirtoa valmisteltiin elinvoimapalveluista sivistyspalveluihin.

Ympärivuotisen matkailun kehittämisen johdosta osallistuttiin Kittilän hallinnoimaan Tunturi-Lappi 365 –hankkeeseen. Lisäksi oltiin mukana edistämässä kansainvälisten suorien kesälentojen saamista alueelle ja lanseerattiin av-alan tuotantokannustin.

Yhteisön ja yksilön parhaat puolet

- Kuntatyössä yhteistyön tekeminen yli kuntarajojen, tiivis yhteistyö hyvinvointialueen kanssa

Hyvinvoinnin edistämisen yhteistyö tiivistyi hyvinvointialueen, työllisyysalueen ja kunnan kesken. Muonion perhekeskussivusto luotiin kunnan kotisivuille. Tunturi-Lapin kuntien kanssa yhteistyössä suunniteltiin soveltavan liikunnan suunnitelma Tunturi-Lappiin.

Asiakaslähtöistä palvelua nykyaikaisesti

Kunnan palveluita pyrittiin järjestämään asiakaslähtöisillä aukioloajoilla kunnan resurssit huomioiden; kirjasto palveli omatoimikirjastona palveluaikojen ulkopuolella ja kuntosali palveli oma-toimiperiaatteella.

Palveluita tuotiin lähelle kuntalaisia. Kunnan eri osastot osallistuivat ja esittelivät toimintaansa tapahtumissa esim. Muonio Fästeillä, UMK-kohtaamistapahtumassa, Tykkikisoissa ja joulumyyjäisissä.

Yhteisöllisyyden lisääminen, yhdessä tekeminen ja osallisuuden/vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen

- Kehitämme osallisuus- ja vaikuttamismallin
- Kartoitamme mahdollisuuksia osallistavan valmistelun, esim. osallistavan budjetoinnin käynnistämiseen

Osallistavalla budjetilla kehitettiin kuntakeskuksen uimarantaa sekä edellisen vuoden osallistavan budjetoinnin toimenpide (koirapuisto) valmistui. Oppilaat ja päiväkotilapset osallistettiin huutokaupparahojen tuoton käyttämisessä. Matalankynnyksen Nuorten Startti -toiminta aloitettiin nuorten työpajan toimesta, mutta työmuoto ei tavoittanut kohderyhmää.

Osallistavaa valmistelua pilotoitiin mm. Maa- ja asuntopoliittisen ohjelman laatimisessa ja osallistamiselle määriteltiin ko. ohjelmaan omat tavoitteet sekä toimenpiteet.

Kunnan ja järjestöjen yhteistyön parantaminen

- Kehitämme monipuolisen ja yhtenäisen avustusjärjestelmän
- Panostamme yhteistyöfoorumien kehittämiseen
- Järjestöjen hanketyössä avustaminen, esimerkiksi välirahoituksen turvaaminen
- Päällekkäisen työn välttäminen eri toimijoiden toiminna

Kunnan ja yhdistysten vuoroviikoin toteuttama +65 toimintatuokio -toiminta vakiintui. Samaa periaatetta noudattaen kaksi sivukylän liikuntaryhmää kokoontui vuoroviikoin vertaisvetoisesti. Yhdistyksiä tiedotettiin hankemahdollisuuksista ja yhdistyskoulutuksia järjestettiin aiheilla yhdistyksen hyvä hallinto ja viestintä vahvaksi. Kunnan verkkosivuille julkaistiin vuosittain kunnissa toistuvat tapahtumat päällekkäisyyksien välttämiseksi. Kyläpirtin siisteyttä ja viihtyisyyttä parannettiin sekä kyläpirtin käytön ohjeistus päivitettiin. Kylien neuvoston toiminta käynnistettiin.

Syrjäytymisen ehkäisy, yksinäisyyden vähentäminen ja sosiaalisen turvallisuuden vahvistaminen

UMK-kohtaamistapahtuma toteutettiin kotutumisen edistämiseksi. Lisäksi muualta muuttaneiden kohtaamispaikkatapahtuma järjestettiin yhdessä yhdistysten kanssa. Perheiden kohtaamisen mahdollisuutta edistettiin kuukausittaisilla perhetemmellyksillä ja vanhemmille suunnatulla ohjatulla liikunnalla, jossa lapsille järjestettiin samanaikaisesti lastenhoito.

Osana kuntastrategian tavoitetta 2 kuntatyö siirtyy uuteen aikaan edistämme työntekijöidemme kouluttautumismahdollisuuksia ja keskitymme työhyvinvoinnin ja työtyytyväisyyden edistämiseen

- Lisäämme hiljaisen tiedon jakamista ja parannamme viestintää entisestään
- Yksilöiden osaamisen jakaminen ja sen mahdollistaminen

Työhyvinvoinnin edistäminen on suunnitelmallista. Henkilöstön työhyvinvointikysely toteutettiin. Tuloksia hyödynnettiin työhyvinvoinnin edistämisessä. Intranetin käyttöä tehostettiin, tavoitteena oli saada se henkilöstön pääviestinkanavaksi. Työhyvinvointiviikkoa vietettiin. Työhyvinvoinnin edistämiseen kannustettiin erilaisin kampanjoin.

Viihtyisä, turvallinen ja terveellinen ympäristö

Hyvä arjen turvallisuus

- Kartoitamme Muonion mahdollisuuksia olla mukana monitoimijaisissa arjen turvallisuuden tiedon yhteistyömalleissa nuorten syrjäytymisen ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi

Yhtenäiskoululla järjestettiin kasvattajien ilta (luennoitsijana Keijo Tahkokallio).

Turvallisen oppimisympäristön edistäminen kaikilla asteilla, kiusaamisen vastainen toiminta, esimerkiksi tukioppilastoiminnan kehittäminen

Yhtenäiskoulun kiusaamisen vastainen toimintamalli päivitettiin. Koululla toteutettiin kiusaamis- ja hyvinvointikyselyt 2krt/vuosi. Oppilaat osallistuivat etänä ja läsnä erilaisiin tilaisuuksiin, joissa vierailijat ja aiheet käsittelivät kiusaamisen ehkäisemistä ja päihteiden vastaista elämää (mm. Valtakunnallinen koulurauhatilaisuus ja Jaakko Parkkali). Koulun ja opiskeluhuollon yhteistyötä tehostettiin päivittämällä poissaolon puuttumisen -malli. Koulupsyykkari aloitti toimintansa syyslukukaudella 2025. Yläluokkien tukioppilaat järjestivät koulussa yhteisiä tempauksia mm. ystävänpäivänä.

Kylien turvallisuuden edistäminen lisäämällä osallisuutta ja sosiaalista hyvinvointia. Ikääntyneiden selviytymiskyvyn tukeminen arjessa.

Kylien turvallisuutta parannettiin hankevetoisesti käynnistämällä Turvallinen tulevaisuus kylissä -hanke. Hankkeessa kylien kanssa laadittiin kylien turvallisuussuunnitelmat yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa ja järjestettiin koulutuksia, kuten EA-koulutuksia. Muonion kunnan valmius- ja varaussuunnitelma päivitettiin. +65 toimintatuokiossa edistettiin kodin turvallisuutta.

Tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy

- Liukastumisten ehkäisyyn liittyvä kampanja
- Liikenneturvallisuuspäivä yhteistyössä eri toimialojen kanssa vauvasta vaariin
- Matkailun turvallisuus, yhteistyö matkailun turvallisuustyöryhmän kanssa

Ikääntyville järjestettiin Pysytään Pystyssä -hyvinvointitapahtuma. Suojatiepäivystystä järjestettiin koulujen alkaessa. Liikenneturvan valmista materiaalia välitettiin somekanaviin. Liikenneturvan kanssa yhteistyö oli jatkuvaa ja monipuolista. Matkailun turvallisuustyö painottui edunvalvonta- ja vaikuttamistyöhön sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen riittävyyteen liittyen.

Esteetön ja turvallinen asumis-, kasvu- ja liikuntaympäristö

- Kohderyhmien tarpeiden kuuntelu maankäytössä ja rakentamisessa
- Ympäristön viihtyisyyden edistäminen, esimerkiksi hankkeita hyödyntämällä
- Urheilukentän peruskorjaushanke 2024-2025
- Esteettömien reittien kehittäminen

Maapoliittinen ohjelma laadittiin ja osana sitä määriteltiin osallistaminen maankäyttöön liittyvissä asioissa. Urheilukentän läheisyyteen valmistui kuntoportaati. Koulun piha- ja urheilualueiden perusparannuksen suunnittelutyö käynnistyi: budjetoinnissa varauduttiin jääkiekkokaukalon ja urheilukentän peruskorjauksiin.

Ympäristön viihtyisyyttä edistettiin mm. kuntakeskuksen uimarannan kalustohankinnoilla. Kirjaston esteettömyyttä parannettiin ja pääovelle rakennettiin invaramppi ja sähköisesti avautuvat ovet.

Luomme kestävän liikkumisen strategian ja edistämme turvallista työ- ja koulumatkaliikuntaa

- Eri toimijoiden (mm. elinvoima ja sivistyspalvelut) välisen yhteistyön edistäminen kouluympäristön turvallisuuden kehittämiseksi
- Toimenpidelistauksen päivitys ja toteuttaminen kouluympäristön turvallisuuden kehittämiseksi

Uusi päiväkotirakennus ja saattoliikennepaikka alakoululle ja päiväkodille valmistuivat. Hankerahalla hankittiin pyöräkatoksia koulukeskukseen. Yhteistyössä sivistys- ja elinvoimapalvelujen

kanssa haettiin hankeavustusta yläkoulun saattoliikennepaikan siirtämiseksi pois jääkiekkokaukalon ja koulupihan läheisyydestä turvallisuuden ja arkiaktiivisuuden lisäämiseksi.

Kehitämme joukkoliikennettä, jotta myös kuntalaisten palveluliikenne, lähimatkailu ja reittien saavutettavuus helpottuu

- Kehitämme kunnan sisäistä asiointiliikennettä eri ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi

Valtion toimesta vähennettiin joukkoliikenteen järjestämistä ja tästä johtuen kunta otti järjestettäväkseen Muonion ja Kittilän lentoaseman välisestä liikenteestä valtaosan. Kunta osallistui aktiivisesti Tunturi-Lapin Kehitys ry:n hallinnoimaan joukkoliikenne –hankkeeseen, jossa selvitettiin edellytyksiä seutukunnan toimivaltaisen joukkoliikenneviranomaisen perustamiseksi tai yhteisen resurssin hankkimiseksi. Osana hanketta selvitettiin kyselyin mm. joukkoliikenteen järjestämisen tarpeita seutukunnan alueella.

5 Lapin hyvinvointialueen hyvinvointikertomustyö

Lapin hyvinvointialueen alueellinen hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus 2025 kokoaa yhteen lappilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden nykytilan. Kertomus perustuu kansallisiin hyvinvointi-indikaattoreihin, kokemustietoon sekä kuntien, järjestöjen, vaikuttamistoimielinten ja eri väestöryhmien näkemyksiin. Kertomuksen tavoitteena on tunnistaa keskeiset hyvinvointiin vaikuttavat ilmiöt ja suunnata ennaltaehkäisevää työtä niihin tekijöihin, joilla voidaan kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Kertomuksen perusteella Lapin hyvinvoinnin keskeisiksi haasteiksi nousevat edelleen mielenterveyden ongelmien lisääntyminen, väestön ylipaino ja lihavuus, päihteiden käytön aiheuttamat haitat, arjen turvallisuuteen liittyvät riskit sekä hyvinvoinnin edistämisen yhteistyön vahvistaminen. Näiden ilmiöiden todetaan koskettavan eri tavoin kaikkia ikäryhmiä lapsista ikääntyneisiin.

Mielen hyvinvoinnin osalta kertomuksessa nostetaan esiin erityisesti lasten ja nuorten lisääntyneet ahdistus- ja mielialaoireet sekä yksinäisyyden kokemukset. Myös työikäisten työkykyä heikentävät mielenterveyssyyt ovat edelleen merkittävä haaste. Ikääntyneiden kohdalla korostuvat yksinäisyys, osallisuuden vahvistaminen sekä toimintakyvyn ylläpitäminen. Kertomuksessa painotetaan ennaltaehkäisevien palvelujen, varhaisen tuen ja matalan kynnyksen avun merkitystä kaikissa elämänvaiheissa.

Ylipainon ja lihavuuden todetaan olevan yksi merkittävimmistä kansanterveyden haasteista myös Lapissa. Kertomuksessa korostetaan terveellisten elintapojen, riittävän liikunnan ja arkiaktiivisuuden lisäämistä sekä elinympäristöjen merkitystä terveyttä tukevien valintojen mahdollistajana. Erityistä huomiota kiinnitetään työikäisten työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä pitkäaikaissairauksien ennaltaehkäisyyn.

Päihteiden käytön osalta kertomuksessa korostetaan ehkäisevän päihdetyön merkitystä. Nuorten nikotiinituotteiden käyttö, alkoholin käyttö sekä huumeiden käytön yleistyminen edellyttävät monialaista yhteistyötä. Myös ikääntyneiden riskikulutus tunnistetaan edelleen hyvinvointia heikentäväksi tekijäksi. Päihdehaittojen ehkäisy nähdään osana laajempaa hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistämistä.

Arjen turvallisuuden näkökulmasta kertomuksessa kiinnitetään huomiota erityisesti tapaturmien ehkäisyyn, turvallisen elinympäristön kehittämiseen sekä ikääntyneiden kotona asumisen turvallisuuteen. Turvallisuuden edistäminen nähdään osana hyvinvoinnin kokonaisuutta, jossa kuntien, hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyöllä on keskeinen merkitys.

Kertomuksen johtopäätöksenä todetaan, että hyvinvoinnin edistäminen edellyttää nykyistä vahvempaa ennaltaehkäisyä, poikkihallinnollista yhteistyötä ja asukkaiden osallistamista. Hyvinvointityön painopisteenä tulee olla ongelmien ehkäiseminen ennen korjaavien palvelujen tarvetta.

Hyvinvointikertomuksen pohjalta Lapin hyvinvointialue on määritellyt seuraavalle suunnittelukaudelle viisi alueellista painopistettä:

- mielen hyvinvoinnin edistäminen
- ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävien elintapojen vahvistaminen
- arjen turvallisuuden edistäminen
- ehkäisevän päihdetyön vahvistaminen
- hyvinvoinnin edistämisen yhteistyörakenteiden kehittäminen.

Painopisteet korostavat ennaltaehkäisyä ja monitoimijaista yhteistyötä. Hyvinvointialue arvioi, että vaikuttavimmat tulokset saavutetaan, kun kunnat, hyvinvointialue, järjestöt, seurakunnat ja muut toimijat sitoutuvat yhteisiin tavoitteisiin ja hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2026

6 Strategian painopisteet ja linjaukset

Kuntalain (410/2015) mukaan kunnan toimintaa, päätöksentekoa ja pitkän aikavälin kehittämistä tulee ohjata kuntastrategian avulla. Kunnanvaltuusto hyväksyy kuntastrategian, jossa asetetaan kunnan toiminnan ja talouden keskeiset pitkän aikavälin tavoitteet.

Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, lainsäädännössä määritellyt palvelutavoitteet, omistaja- ja henkilöstöpolitiikka sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen. Lisäksi strategiassa linjataan elinympäristön kehittämistä sekä kunnan elinvoiman tukemista.

Strategian valmistelu perustuu kunnan nykytilan arviointiin, toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten ennakkointiin sekä niiden vaikutusten tarkasteluun kunnan tehtävien ja palveluiden näkökulmasta. Kuntastrategiassa määritellään myös tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi. Lain mukaan strategian ajantasaisuus on arvioitava ja sitä on tarkasteltava vähintään kerran valtuustokauden aikana.

Muonion kuntastrategian 2026-2030 visio on seuraava: Luonnostaan vastuullinen, oikeudenmukainen ja onnellinen Muonio. Strategian läpileikkaava filosofiana on kestävän kehityksen elementtien korostaminen osana kasvun tavoittelua, eli se, että "kehitys ei ole? kestävä, jos se ei ole oikeudenmukaista ja osallistavaa – kasvava eriarvoisuus estää pitkän aikavälin kasvua." Strategian läpileikkaavina teemoina ovat osallistaminen, turvallisuus, hyvinvointi ja tulevaisuus.

Kuntastrategia 2026-2030 koostuu kolmesta painopisteestä:

- 1 Älykkäästi sopeutuva ja kipinävoimainen kunta ("Katso kauas, valitse viisaasti). Brändin vahvistaminen ja tulevaisuuden johtaminen ja ennakoiva ote.
- 2 Vetovoimaa vahvuuksista ("Tervetuloa vaikka viikoksi"). Ympärivuotisia yrittämisen mahdollisuuksia paikallislähtöisesti.
- 3 Elämänlaatua onnellisesta arjesta (Kokoaan parempi – ilahduttavan hyvässä kunnossa). Mielekäs arki, lumovoimainen koulutus ja työelämä sekä lumoava ympäristö.

Huomioitavaa on se, että sekä kuntastrategia, että laaja turvallisuus- ja hyvinvointikertomus pohjautuvat samoihin Agenda 2030 –toimenpideohjelmasta johdettuihin tavoitteisiin ja niissä on mukana paljon samoja indikaattoreita.

7 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

[Muonion kulttuurikasvatussuunnitelma 2026-2030](#)

[Tunturi-Lapin ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2026-2029](#)

[Maapoliittinen ohjelma 2025-2028](#)

Valmius- ja varautumissuunnitelma

[Muonion kotoutumisohjelma](#)

[Muonion maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2023-2026](#)

[Tunturi-Lapin seutukunnan soveltavan liikunnan suunnitelma 2026-2029](#)

[Muonion kansalaisopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2026-2028](#)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (päivitettävä)

Suunnitelma toimenpiteistä ikääntyvän väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tueksi (laadittava)

8 Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointisuunnitelma vuodelle 2026 toteuttaa [laajan hyvinvointisuunnitelma 2026-2030 tavoitteita](#).

Painopisteet vuodelle 2026 ovat:

- Hyvinvointia ja terveyttä
- Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Turvallinen ja inspiroiva ympäristö
- Johtamisella hyvinvointia

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

9 Suunnitelman laatijat

Vuosiraportin on laatinut kunnan henkilöstö vastuualueidensa mukaisesti. Vuosiraportin on koonnut liikunta- ja hyvinvointivastaava sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden -työryhmä.

10 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

Hyvinvointiraporttiosa vuodelta 2025 (Sivistyslautakunta xxxxx, kunnanhallitus xxxx, kunnanvaltuusto xxxx)

Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026-2030 (Sivistyslautakunta 13.5.2026,§53, Kunnanhallitus 1.6.2026,§115, Kunnanvaltuusto 8.6.2026,§13)

